

Monika Binkowska-Bury¹, Paweł Więch¹, Izabela Sałacińska¹, Paweł Januszewicz²¹Institut Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu, Wydział Medyczny, Uniwersytet Rzeszowski²Institut Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu, Wydział Medyczny, Uniwersytet Rzeszowski, Narodowy Instytut Leków w Warszawie

Spożycie alkoholu wśród studentów pierwszego roku rzeszowskich uczelni wyższych

Alcohol consumption among of first year Rzeszow's universities students

Badanie przeprowadzono w ramach Grantu uczelnianego, zgodnego z Zarządzeniem nr 100/2009 Rektora UR z dnia 21.12.2009 r. w sprawie: przyznawania indywidualnych grantów wspomagających uczelniane projekty badawcze — DN-062/1/GrU/2010.

STRESZCZENIE

Wstęp. Problematyka sukcesywnego spożywania napojów alkoholowych wśród ludzi młodych jest predyktorem ryzykownych zachowań związanych ze zdrowiem. Alkoholizm, przestępstwa kryminalne, urazowość, zagrożenia w okresie ciąży, wzrost ryzyka chorób nowotworowych, schorzenia wątroby – to nieliczne z pośród konsekwencji wynikających z nadmiernego spożycia napojów alkoholowych, mające podłoże zarówno w okresie dorastania, jak i wczesnej dorosłości.

Cel. Celem pracy była ocena poziomu spożycia alkoholu wśród studentów I roku rzeszowskich uczelni wyższych.

Materiał i metody. W okresie od października do grudnia 2009 roku przebadano 924 studentów I roku studiów stacjonarnych Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej. Dokonano podziału w zależności od kierunku studiów: medyczny (38,2%), ścisły (30,9%) oraz humanistyczny (30,9%). Dobór próby badawczej był celowy. Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety.

Wyniki i wnioski. Większość studentów (95,2%) przynajmniej raz w życiu spożywała napój alkoholowy (96,8% kierunku ścisły, 95,5% kierunku medyczny, 92,9% kierunku humanistyczny). Osoby deklarujące picie alkoholu, najczęściej spożywały go raz w miesiącu (30,3%) lub raz tygodniu (27,8%). Prawie co trzeci student jednorazowo spożywał 1–2 porcje (31,2%) alkoholu. Spożycie tygodniowe wśród badanych studentów najczęściej dotyczyło 1–2 porcji (40,6%) lub 10 i więcej porcji (14,9%). Głównym powodem picia alkoholu u co drugiego studenta było świętowanie sukcesu (49,0%). Wykazano statystycznie istotną zależność pomiędzy częstością spożywania alkoholu a kierunkiem studiów ($p = 0,0001$).

Problemy Pielęgniarstwa 2014; 22 (3): 246–251

Słowa kluczowe: alkohol; studenci; ryzykowne zachowania zdrowotne

ABSTRACT

Introduction. The problem of gradual consumption of alcoholic beverages among young people is a predictor of risk behaviors related to health. Alcoholism, criminal, traumas, risks during pregnancy increases the risk of cancer, liver disease – a few from among the consequences of excessive alcohol consumption, having a substrate both in adolescence and early adulthood.

Aim. Assessment of the level of alcohol consumption among first year students of Rzeszow's universities.

Material and methods: In the period from October to December 2009 nine hundred twenty four students of first year of full-time studies at the University of Rzeszow and Rzeszow University of Technology were examined. They were divided according to the study discipline: medical (38.2%), exact sciences (30.9%) and humanities (30.9%). Selection of the research sample was deliberately. The study was performed with usage of a diagnostic survey questionnaire.

Results and conclusions. Most of the students (95.2%) at least once in their live consumed alcoholic beverage (96.8% exact sciences, 95.5% medical, 92.9% humanities). Persons that declared drinking of alcohol, drank it at least once a month (30.3%) or once a week (27.8%). Almost every third student drank 1–2 portions (31.2%) of alcohol at time. Weekly consumption among the students concerned

Adres do korespondencji: mgr piel. Paweł Więch, Institut Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu, Wydział Medyczny, Uniwersytet Rzeszowski, ul. Rejtana 16A, 35–310 Rzeszów, tel./faks: 17 872 11 11, e-mail: p.k.wiech@gmail.com

at most 1–2 portions (40.6%), or 10 and more portions (14.9%). The main reason for drinking alcohol by every other student was a celebration of success (49.0%). Statistically significant correlation between the frequency of alcohol consumption and the discipline of study ($p = 0.0001$) was proved.

Nursing Topics 2014; 22 (3): 246–251

Key words: alcohol; students; risky health behaviors

Wstęp

Nadużywanie alkoholu wśród populacji osób dorosłych w Polsce jest zjawiskiem znanym od wielu lat. Według *Global Information System On Alcohol And Health* (GISAH 2011) do picia alkoholu w ostatnich 12 miesiącach przyznaje się 74,2% dorosłych Polaków (83,6% mężczyzn i 65,7% kobiet). W tych samych badaniach wskaźnik picia alkoholu był na poziomie średnim (3 — medium risky według *Patterns of drinking score* GISAH) [1]. Według raportu Światowej Organizacji Zdrowia (WHO, *World Health Organization*) szacującego ilość czystego alkoholu spożywanego na jednego mieszkańca danego kraju w ciągu roku, przeciętny Polak wypija 14,4 litra czystego alkoholu. Powyższy wynik plasuje Polskę na 12 miejscu na świecie, między innymi za Mołdawią (23,0%), Białorusią (18,9%) czy Ukrainą (17,8%) [2]. Szczególną uwagę należy zwrócić na problem sukcesywnego spożywania napojów alkoholowych wśród populacji studenckiej, gdzie alkohol jest predyktorem ryzykownych zachowań związanych ze zdrowiem wśród studentów uczelni wyższych.

Cel

Celem pracy była ocena poziomu spożycia alkoholu wśród studentów I roku rzeszowskich uczelni wyższych.

Materiał i metody

W badaniach przeprowadzonych w okresie od października do grudnia 2009 roku wzięło udział 924 studentów dwóch uczelni wyższych: 687 studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego i 237 studentów Politechniki Rzeszowskiej. Badaną populację podzielono na trzy grupy: kierunek medyczny (38,2%) — pielęgniarstwo, fizjoterapia, ratownictwo, położnictwo, zdrowie publiczne; ścisły (30,9%) — fizyka, informatyka, matematyka, edukacja informatyczno-techniczna, elektrotechnika, budownictwo oraz humanistyczny (30,9%) — pedagogika, politologia, prawo, wychowanie fizyczne. Dobór próby badawczej był celowy. Zakres badań obejmował studentów I roku studiów stacjonarnych.

Przeprowadzone badania metodą sondażu diagnostycznego były dobrowolne i anonimowe. Narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety, składający się z otwartych i zamkniętych pytań.

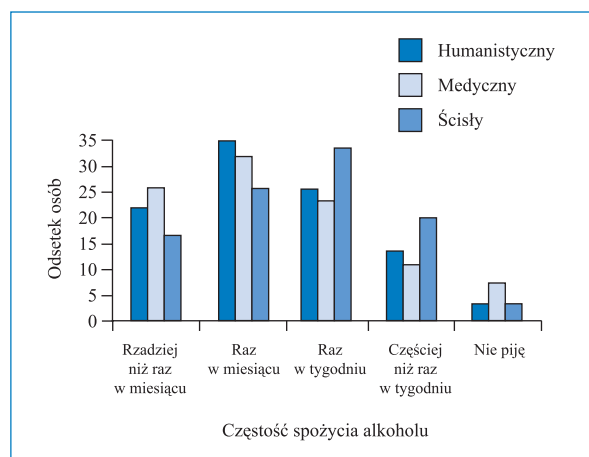
Bezpośrednio przed badaniem, studenci zostali powiadomieni o celu i procedurze badania ustnie oraz listem wprowadzającym zawartym w kwestionariuszu ankiety. Przekazano im również krótką informację wprowadzającą zgodną z wytycznymi Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, dotyczącą zawartości czystego alkoholu etylowego w wybranych napojach alkoholowych (1 standardowa porcja zawiera ok. 10 g czystego alkoholu, co odpowiada ok. 250 ml 5-proc. piwa, 100 ml 12-proc. wina lub 30 ml 40-proc. wódki). Każdy student w trakcie badania miał możliwość skorzystania z pomocy badacza w sytuacji niezrozumienia danego pytania. Zwrot poprawnie wypełnionych kwestionariuszy ankiety był równoznaczny ze zgodą na udział w badaniu. Badania właściwe poprzedzone zostały badaniem pilotażowym w grupie 50 studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej. Narzędzie zweryfikowano pod kątem zrozumiałości sformułowanych pytań, wykazując brak wad strukturalnych.

Dane poddano opracowaniu statystycznemu za pomocą pakietu STATISTICA 9.0. W celu wykrycia istotności statystycznej w badanej populacji zastosowano test niezależności chi-kwadrat.

Projekt badania został pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Bioetyczną przy Uniwersytecie Rzeszowskim (Uchwała Nr 7/12/2010 z dnia 15 grudnia 2010 roku).

Wyniki

Badaniem objęto grupę 924 studentów w wieku 20–21 lat, z czego 59% stanowiły kobiety, a 41,0% mężczyźni. Stan cywilny 98,3% badanych osób to panna/kawaler, natomiast 1,7% — zamężna/zonaty. Co trzeci ankietowany (72,9%) studiował na Uniwersytecie Rzeszowskim, pozostali studenci (26,8%) na Politechnice Rzeszowskiej. Najliczniejszą grupę reprezentowali studenci kierunków medycznych (38,2%). Pozostałą część stanowili studenci kierunków ścisłych (30,9%) i humanistycznych (30,9%). Ponad połowa (56,3%) badanych studentów pochodziła ze środowiska wiejskiego, natomiast 43,7% osób z miejskiego (27,8% z miasta do 100 tys. mieszkańców, 15,9% z miasta powyżej 100 tys. mieszkańców). Prawie co drugi student (48,2%) w trakcie studiów mieszkał na stacji. Pozostali badani mieszkali w domu rodzinnym (37,8%) lub w akademiku (14,0%). Sytuacja materialna w opinii

Rycina 1. Częstość spożywania alkoholu a kierunek studiów
Figure 1. Frequency of alcohol consumption and the field of study

ankietowanych kształtowała się na poziomie dobrym (47,6%), przeciętnym (41,8%), bardzo dobrym (6,7%) lub trudnym (3,9%). Ponad połowa badanych studentów (55,5%) dokonała subiektywnej oceny aktualnego stanu zdrowia jako dobry, 31,8% — jako bardzo dobry, 9,3% — jako przeciętny, a 3,4% — niezadowolający. Szczegółowa analiza badań własnych wykazała, że większość studentów (95,2%) przynajmniej raz w życiu spożywała napój alkoholowy (96,8% kierunek ścisły, 95,5% kierunek medyczny, 92,9% kierunek humanistyczny). Osoby deklarujące picie alkoholu, najczęściej spożywały go raz w miesiącu (30,3%). Duża część ankietowanych spożywała alkohol raz w tygodniu (27,8%), rzadziej niż raz w miesiącu (21,3%) lub częściej niż raz w tygodniu (15,1%). Pozostałą część stanowiły osoby, które nigdy nie piły alkoholu (4,7%).

Analizując częstość spożycia alkoholu w zależności od kierunku studiów zauważono, że na kierunku humanistycznym 34,7% studentów spożywało alko-

hol raz w miesiącu, 25,8% raz w tygodniu, 22,3% rzadziej niż raz w miesiącu, a 13,7% — częściej niż raz w tygodniu. Pozostali studenci kierunku humanistycznego (3,4%) nie spożywali alkoholu. Studenci kierunku medycznego spożywali alkohol z częstością raz w miesiącu (32,4%), rzadziej niż raz w miesiącu (25,6%), raz w tygodniu (23,2%) lub częściej niż raz w tygodniu (11,3%). Alkoholu nie spożywało 7,5% studentów kierunków medycznych. Wśród badanych osób kierunków ścisłych, 33,2% spożywało alkohol raz w tygodniu, 25,9% raz w miesiącu, 20,1% częściej niż raz w tygodniu, a 17,2% — rzadziej niż raz w miesiącu. Alkoholu nie spożywało 3,5% studentów kierunków ścisłych. Zaobserwowano statystycznie istotną zależność pomiędzy częstością spożywania alkoholu a kierunkiem studiów ($p = 0,0001$). Studenci kierunków ścisłych znacznie częściej spożywali napoje alkoholowe niż rówieśnicy na pozostałych kierunkach studiów (ryc. 1, tab. 1).

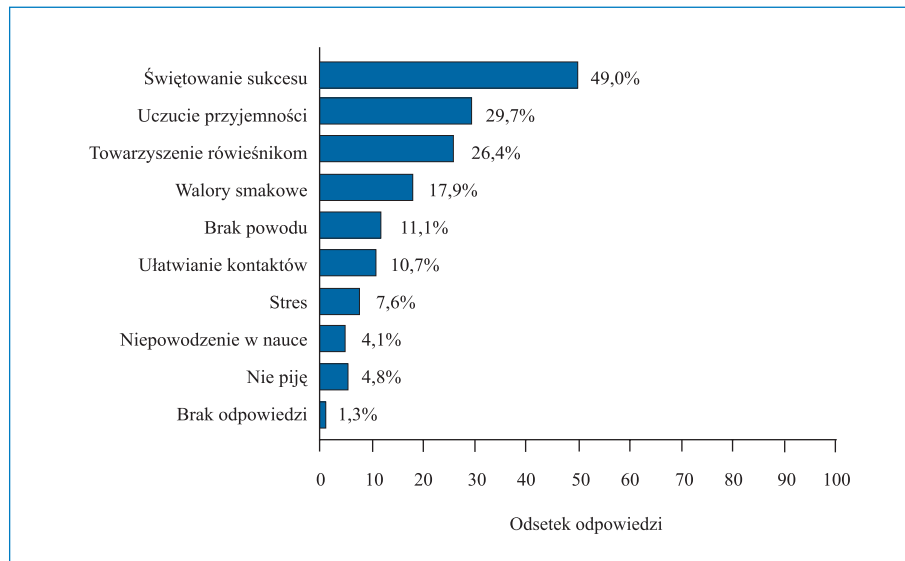
Wśród badanej populacji prawie co trzeci student uczelni wyższej pijący alkohol (31,2%) jednorazowo spożywał 1–2 porcje alkoholu. Jednorazowe spożycie u 22,8% studentów wyniosło 3–4 porcje, 5–6 porcji (17,7%), 7–9 porcji (11,4%) lub 10 i więcej porcji (10,5%). Mniejszy odsetek ankietowanych stanowiły osoby, które nie spożywały alkoholu (4,7%) lub nie udzieliły odpowiedzi (1,7%). Spożycie tygodniowe alkoholu wśród badanych studentów wynosiło odpowiednio: 40,6% (1–2 porcje), 14,9% (10 i więcej porcji), 12,2% (5–6 porcji), 11,0% (3–4 porcje) oraz 6,1% (7–9 porcji). Pozostałe osoby nie spożywały alkoholu (4,7%) lub nie udzieliły odpowiedzi (12,6%).

Szczegółowa analiza wykazała, że głównym powodem picia alkoholu u co drugiego studenta było świętowanie sukcesu (49,0%). Powodem picia alkoholu była również chęć osiągnięcia przyjemności (29,7%), towarzyszenie rówieśnikom (26,4%) czy też ocena walorów smakowych (17,9%). Co dziesiąty student (11,1%) spożywał alkohol bez sensownej argumenta-

Tabela 1. Częstość spożywania alkoholu a kierunek studiów

Table 1. Frequency of alcohol consumption and the field of study

Częstość spożywania alkoholu	Kierunek studiów ($p = 0,0001^{***}$)			Razem
	Humanistyczny	Medyczny	Ścisły	
Rzadziej niż raz w miesiącu	65 (22,3%)	75 (25,6%)	59 (17,2%)	199
Raz w miesiącu	101 (34,7%)	95 (32,4%)	89 (25,9%)	285
Raz w tygodniu	75 (25,8%)	68 (23,2%)	114 (33,2%)	257
Częściej niż raz w tygodniu	40 (13,7%)	33 (11,3%)	69 (20,1%)	142
Nie piję	10 (3,4%)	22 (7,5%)	12 (3,5%)	44
Razem	290	292	342	924

Rycina 2. Powody spożywania alkoholu

Figure 2. Reasons for drinking

cji. Pozostali pijący studenci poszukiwali możliwości łatwiejszego nawiązania kontaktów interpersonalnych (10,7%), chęci odstresowania się (7,6%) oraz usprawiedliwienia niepowodzeń w nauce (4,1%) (ryc. 2).

Dyskusja

Aktualnie w wielu krajach na świecie można zauważyć wzrost spożycia alkoholu wprost proporcjonalny do częstości występowania ryzykownych zachowań, związanych między innymi ze spożyciem substancji psychoaktywnych [3], kierowaniem samochodem pod wpływem alkoholu [3], wyższą urazowością [4], łamaniem prawa [5] czy ryzykownym zachowaniem seksualnym [6, 7]. Według doniesień NIAAA (*National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism*) w Stanach Zjednoczonych picie alkoholu przez studentów corocznie przyczynia się do ich przedwczesnej śmierci (1825 osób), zwiększonej urazowości (599 tys. osób), większej liczby ofiar pobicia (696 tys. osób) oraz ofiar napaści seksualnej w tym gwałtu (97 tys. osób) [8]. Inicjację powyższych problemów można zaobserwować już w okresie dorastania, natomiast długotrwałe konsekwencje w dorosłym życiu. Szczególną uwagę należy skierować w stronę coraz częstszego zjawiska „upijania się” (nadmierna jednorazowa ilość alkoholu definiowana jako ilość alkoholu równa lub przekraczająca 5 drinków) [9]. W badaniach Miller i wsp. zaobserwowano statystycznie istotną zależność ($p < 0,05$) pomiędzy częstością jednorazowego upijania się a występowaniem ryzykownych zachowań zdrowotnych. Studenci upijający się minimum 10 razy w ciągu miesiąca wykazywali znacznie wyższe ryzyko (1,5–24,7-krotnie wyższe) zachowań niesprzyjających zdrowiu, w odniesieniu do studentów upijających się

tylko raz w miesiącu [9]. Coraz częściej naukowcy obserwują niepokojący trend dotyczący przenoszenia w dorosłe życie nawyku upijania się przez młode kobiety. Wiąże się to z częstszą ilością nieplanownych ciąży [10] oraz częstszym występowaniem u dziecka alkoholowego zespołu płodowego (FAS, *fetal alcohol syndrome*) [11].

Badania naukowe dowodzą, że osoby studiujące częściej sięgają po alkohol, niż ich rówieśnicy nie uczęszczający na studia wyższe. W badaniach randomizowanych 954 studentów Stanów Zjednoczonych i Kanady zaobserwowano, że w okresie 2-letnim urazowość wśród studentów pijących alkohol sięgała 25,6% [12]. Badania 1100 studentów północno-wschodniej Anglii wykazują korelację pomiędzy spożywaniem alkoholu a częstością ryzykownego odbywania stosunku seksualnego. U 82,2% kobiet, które zostały potencjalnie wykorzystane seksualnie, stwierdzono uzależnienie od alkoholu [6]. Badania 7237 australijskich studentów pokazują statystycznie istotną zależność pomiędzy piciem alkoholu a byciem ofiarą przemocy fizycznej (8,7% mężczyzn vs. 4,8% kobiet; $p < 0,001$), seksualnej (7,1% mężczyzn vs. 13,8% kobiet $p < 0,001$) oraz ofiarą przestępstwa (2,8% mężczyźni vs. 1,8%; $p = 0,007$) [7]. Zaistniała sytuacja może być skutkiem coraz częstszej dostępności do alkoholu, przyzwolenia społeczeństwa i liberalizacji prawa.

Częstość występowania picia alkoholu wśród studentów wydaje się podobna w Europie, Ameryce Północnej i Południowej oraz w Australii, natomiast nieco niższa w Afryce i Azji [3]. W badaniach własnych przeanalizowano opinie prawie 1000 studentów I roku dwóch największych uczelni na Podkarpaciu:

Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej. Łącznie przebadano 59% kobiet i 41% mężczyzn. W badaniach metodą CAVI (*Computer Assisted Web Interview*) w populacji 3528 studentów Atwerpii zaobserwowano wzrost ryzykownego spożycia alkoholu wśród mężczyzn (10,2–11,1%) i kobiet (1,8–6,2%) [13].

Szczegółowa analiza badań własnych wykazała, że większość studentów (95,2%) przynajmniej raz w życiu spożywała napój alkoholowy (96,8% kierunku ścisły, 95,5% kierunku medyczny, 92,9% kierunku medyczny). Osoby deklarujące picie alkoholu najczęściej spożywały go raz w miesiącu (30,3%). W przekrojowych longitudinalnych badaniach irlandzkich studentów zaobserwowano spożycie alkoholu na poziomie 71,2% (73,4% mężczyźni i 69,5% kobiety) [14].

Analizując badania własne można zauważyć, że duża część studentów spożywała alkohol przynajmniej raz w tygodniu (27,8%). Podobne spostrzeżenia opisują Andersson i wsp. badający spożycie alkoholu u studentów ze Szwecji. Według nich studenci płci męskiej pili alkohol raz w tygodniu (44,8%) lub częściej (38,8%). Kobiety spożywały alkohol z częstością raz w tygodniu (50,4%) lub częściej (20,1%). Wykazano również statystycznie istotną zależność pomiędzy spożywaniem przez studentów alkoholu częściej niż 1 raz w tygodniu a problemami w nauce ($p < 0,001$), problemami finansowymi ($p < 0,001$) i problemami ze snem ($p < 0,001$) [15]. Tożsame wyniki uzyskano w badaniach przekrojowych 3339 studentów Ameryki Południowej (Brazylia, Chile, Kolumbia, Honduras, Peru), gdzie 42,0% studentów deklarujących spożycie alkoholu, pije go przynajmniej raz w miesiącu, w tym 14,2% raz w tygodniu. [16]. Natomiast w badaniach 1054 studentów polskich uczelni wyższych zauważono, że studenci najczęściej spożywają alkohol 2–4 razy w miesiącu (39,4%) [17].

Szczegółowa analiza badań własnych wykazała różnice w spożywaniu alkoholu przez studentów w zależności od studiowanego kierunku. Studenci kierunków humanistycznych i medycznych w zakresie częstości spożywania alkoholu stwierdzili, że najczęściej piją go raz w miesiącu (34,7% vs. 32,4%). Wśród studentów kierunków ścisłych dominowało spożycie alkoholu raz w tygodniu (33,2%). Częstsze spożycie alkoholu przez studentów kierunków ścisłych może się wiązać z występowaniem dysproporcji płciowej (przeważająca liczba mężczyzn). W badaniach 731 studentów II roku z Francji analizowano częstość spożycia alkoholu na kierunkach medycznych i humanistycznych. Epizody ciężkiego upijania się do 3 razy w miesiącu doświadczyło 26,0% studentów kierunków medycznych i 16,9% kierunków humanistycznych. Powyżej 4 razy w miesiącu upijało się 10,0% studentów kierunków humanistycznych i 4,4% kierunków medycznych. [18]. Analiza badań Keller i wsp. wykazała, że 24,0% stu-

dentów I roku kierunków medycznych w Niemczech w ciągu ostatnich 2 tygodni spożywało alkohol [19].

W badaniach własnych ankietowani studenci przyznali się do jednorazowego spożywania alkoholu rzędu 1–2 porcji (31,2%) do 3–4 porcji (22,8%). Spożycie tygodniowe alkoholu najczęściej było na poziomie 1–2 porcji (40,6%) lub 10 porcji i więcej (14,9%). Powyższe wyniki z jednej strony mogą sugerować niski poziom wypijanego alkoholu, z drugiej natomiast wskazują na pewną część osób, które nadużywają alkoholu lub upijają się. Tożsame wyniki uzyskali Kurpas i wsp. Jednorazowe spożycie alkoholu wynosiło 1–2 porcje (55,0%), a tygodniowe spożycie wśród zarówno u kobiet, jak i mężczyzn było niższe niż 14 porcji (95,5% oraz 93,5%) [17]. Należy pamiętać, że zgodnie z zaleceniami PARPA, jednorazowe lub tygodniowe spożycie alkoholu powyżej określonego progu (ryzykowne spożycie alkoholu: 2–4 jednostki dziennie [14–20 tygodniowo] u kobiet i 4–6 jednostek dziennie [28–34 tygodniowo] u mężczyzn; szkodliwe spożywanie alkoholu: > 4 jednostki dziennie [> 21 tygodniowo] u kobiet i > 6 jednostek dziennie [> 35 tygodniowo] u mężczyzn), może powodować określone szkody dla zdrowia fizycznego i psychicznego [20].

Dokonując analizy badań własnych, zaobserwowano, że głównymi powodami picia alkoholu u co drugiego studenta było świętowanie sukcesu (49,0%), chęć osiągnięcia przyjemności (29,7%) czy też chęć towarzyszenia rówieśnikom (26,4%). Podobną motywację odnotowano u szwedzkich studentów, gdzie picie alkoholu polepszało efekt świętowania sukcesu (90,0% kobiet i 95,0% mężczyzn) [15]. Według Kitzrow alkohol w wielu studenckich środowiskach jest jedną z najbardziej popularnych metod odświeżania się [21]. Studenci w trakcie nauki poddawani są wpływom różnych stresorów niekorzystnie wpływających na zdrowie fizyczne i psychiczne.

W obliczu przedstawionych powyżej trendów zachowań związanych ze spożyciem alkoholu w populacji młodych ludzi, celem będzie dalsze pogłębianie wiedzy oraz wyciąganie wniosków, mających implikację w obniżeniu skutków ryzykownych zachowań populacji studenckiej.

Wnioski

1. U większości studentów ilość jednorazowego i tygodniowego picia alkoholu nie przekracza 1–4 jednostek.
2. Znaczna część studentów I roku uczelni wyższych pije ryzykownie (17,7%) lub szkodliwie (21,9%).
3. Kierunek studiów różnicuje studentów w zakresie częstości spożywanego alkoholu. Studenci kierunków ścisłych częściej sięgają po alkohol w odniesieniu do studentów kierunków medycznych i humanistycznych.

Piśmiennictwo

1. Global information system on alcohol and health. Geneva, World Health Organization, 2011. <http://apps.who.int/gho/data/view.main?showonly=GISAH>; data pobrania: 20.06.2013.
2. World health statistics 2013. World Health Organization, 2013. http://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/2013/en/; data pobrania: 18.06.2013.
3. Karama E., Kyprid K., Salamoun M. Alcohol Use Among College Students: An International Perspective. *Curr. Opin. Psychiatry* 2007; 20 (3): 213–221.
4. Mundt M.P., Zakletskaia L.I., Brown D.D., Fleming M.F. Alcohol-Induced Memory Blackouts as an Indicator of Injury Risk among College Drinkers. *Inj. Prev.* 2012; 18 (1): 44–49.
5. Gmel G., Kuntsche E., Wicki M. Measuring Alcohol-Related Consequences in School Surveys: Alcohol-Attributable Consequences or Consequences With Students' Alcohol Attribution. *Am. J. Epidemiol.* 2010; 171: 93–104.
6. Gunby C., Carline A., Bellis M.A., Beynon C. Gender differences in alcohol-related nonconsensual sex; cross-sectional analysis of a student population. *BMC Public Health* 2012; 12: 216.
7. Hallett J., Howat P.M., Maycock B.R., McManus A., Kypri K., Dhaliwal S.S. Undergraduate student drinking and related harms at an Australian university: web-based survey of a large random sample. *BMC Public Health* 2012; 12: 37.
8. National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism <http://www.niaaa.nih.gov/alcohol-health/overview-alcohol-consumption/alcohol-facts-and-statistics>; data pobrania: 18.06.2013
9. Miller J.W., Naimi T.S., Brewer R.D., Jones S.E. Binge drinking and associated health risk behaviors among high school students. *Pediatrics* 2007; 119: 76–85.
10. Naimi T.S., Brower R.D., Mokdad A., Denny C., Serdula M.K., Marks J.S. Binge drinking among US adults. *JAMA* 2003; 289: 70–75.
11. Floyd R.L., Decoufle P., Hungerford D.W. Alcohol use prior to pregnancy recognition. *Am. J. Prev. Med.* 1999; 17: 101–107.
12. Mundt M.P., Zakletskaia L.I., Brown D.D., Fleming M.F. Alcohol-Induced Memory Blackouts as an Indicator of Injury Risk among College Drinkers. *Inj. Prev.* 2012; 18 (1): 44–49.
13. Fraeyman J., Van Royen P., Vriesacker B., De Mey L., Van Hal G. How is an Electronic Screening and Brief Intervention Tool on Alcohol Use Received in a Student Population? A Qualitative and Quantitative Evaluation. *J. Med. Internat. Res.* 2012; 14 (2): e56.
14. Boland M., Fitzpatrick P., Scallan E. i wsp. Trends in medical student use of tobacco, alcohol and drugs in an Irish university, 1973–2002. *Drug Alcohol Depend.* 2006; 85: 123–128.
15. Andersson A., Wiréhn A.B., Ölvander C., Ekman D.S., Bendtsen P. Alcohol use among university students in Sweden measured by an electronic screening instrument. *BMC Public Health* 2009; 9: 229.
16. Bustamante I.V., Carvalho A.M.P., Oliveira E.B. i wsp. University students' perceived norms of peers and drug use: a multicentric study in five latin american countries. *Rev. Latino-am. Enfermagem.* 2009; 17 (Esp.): 838–843.
17. Kurpas D., Mroczek B., Bielska D., Wojtal M., Seń M., Steciwko A. Spożycie alkoholu i palenie tytoniu wśród studentów wyższych uczelni medycznych. *Przegląd Lekarski* 2012; 69 (10): 893–895.
18. Franca L.R., Dautzenberg B., Falissard B., Reynaud M. Peer substance use overestimation among French university students: a cross-sectional survey. *BMC Public Health* 2010; 10: 169.
19. Keller S, Maddock J.E., Laforge R.G., Velicer W.F., Basler H.D. Binge drinking and health behavior in medical students. *Addict. Behav.* 2007; 23: 505–515.
20. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. <http://www.wyhamujwpore.pl/Articles/view/24/Limity-spozycia>; data pobrania: 18.06.2013.
21. Kitzrow M.A. The mental health needs of today's college students: challenges and recommendations. *NASPA J* 2003; 41: 167–181.